

HRVATSKI KATOLIČKI POKRET I VLADIMIR HUDOLIN (1922.–1996.): FORMIRANJE SVJETSKI POZNATOG ALKOHOLOGA

CROATIAN CATHOLIC MOVEMENT AND VLADIMIR HUDOLIN (1922–1996): FORMATION OF ONE WORLD KNOWN ALCOHOLOGIST

Eduard Pavlović*

SUMMARY

Vladimir Hudolin was born in Ogulin in 1922 and died in Zagreb in 1996. He was one of the best students of the Sušak grammar school and distinguished himself in a Catholic youth association Domagoj. In 1940, he moved to Zagreb to study medicine. In 1948 he graduated, and in 1951 specialised in psychiatry.

His field of expertise was social psychiatry, alcoholology in particular. In developing his own original preventive and remedial programmes, he much relied on the concepts of Community Psychiatry and alike, and managed to encourage their implementation on a variety of community levels, from local to national. His concept was recognised in a number of countries around the world; over 650 articles speak about how successful it was.

This article focuses on Vladimir Hudolin's grammar school years in Sušak, proposing that particular circumstances and figures from his formative years played a key role in his humanistic and scientific development. Early on it was his social activity in the Catholic youth association Domagoj and Bonifacije Perović, a theologian-sociologist who was a member of the Croatian Catholic Movement. The key figures who made him aware of the alcoholism issue were Fran Gudrum, Mirko Čunko, Maksimilijan Benković, Andrija Štampar, Josip Šilović, and the Bishop of Senj Josip Marušić.

Regardless of the controversies and controversial activities of some of the members of the Croatian Catholic Movement between the two world wars, there is no doubt that this move-

* Klinika za psihijatriju KBC Rijeka. Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Adresa za dopisivanje: Prof. dr. sc. Eduard Pavlović. Klinika za psihijatriju KBC Rijeka. Cambierieva 17/7, 51000 Rijeka. E-mail: edopav@excite.com

ment has played a major role in the development of one of the most distinct figures in world alcoholology, Vladimir Hudolin.

Key words: History of medicine, 20th century, Alcoholology, Vladimir Hudolin, Croatian Catholic Movement, Croatia.

HRVATSKA I SVIJET U VRIJEME ODRASTANJA I OBRAZOVANJA VLADIMIRA HUDOLINA

Godinu rođenja Vladimira Hudolina, 1922., kao i nekoliko idućih godina označili su brojni društveni i politički događaji koji će u mnogome usmjeriti tijek povijesti: tako npr. Enciklikom *Urbi arcana* Pio XI. uspostavlja Katoličku akciju, Benito Mussolini postaje predsjednikom Vlade Kraljevine Italije. Iduće, 1923. godine u Zagrebu je osnovan Hrvatski orlovski savez (HOS), a 1924. fašistička je Italija anketirala tzv. Slobodnu Riječku Državu. Na prvoj sinodi zagrebačke nadbiskupije (1925.), nadbiskup Antun Bauer poziva kler da sudjeluje u organizaciji Katoličke akcije. Godine 1928. u Narodnoj je skupštini u Beogradu smrtno ranjen Stjepan Radić, prvak HSS-a, koji je preminuo nepuna dva mjeseca poslije u Zagrebu. Sljedeće, 1929. godine u Zagrebu je pokrenuta *Hrvatska straža*, do tada jedini dnevnik katoličke orijentacije u Hrvatskoj, koji je zatim izlazio do 1941. Početkom 1929. godine kralj Aleksandar Karađorđević izvršio je državni udar, raspustio Narodnu skupštinu, ukinuo dotadašnji (Vidovdanski) ustav i zabranio političke stranke i druge organizacije, ukinuo je sve političke slobode i uveo potpunu diktaturu. Papa Pio XI. objavio je 1931. enciklike *Quadragesimo anno* (o socijalnim stavovima Crkve) i *Non abbiamo bisogno* (protiv fašizma). Godine 1933. Hitler postaje nje-mački kancelar, 1934. u Marseillu je ubijen Aleksandar I. Karađorđević, a od 1936. do 1939. u Španjolskoj traje građanski rat [1].

HRVATSKI KATOLIČKI POKRET

Hrvatski katolički pokret (HKP) organizirano je djelovanje katoličkih laičkih udruga u prvoj polovici XX. stoljeća, a cilj mu je bio duhovna i intelektualna izobrazba mladih, širenje prosvjete u pučanstvu, borba za socijalnu pravdu i pravednije društvo prožeto kršćanskim vrednotama. Nastao je po uzoru na njemački pokret *Katolischer Verein* iz XIX. stoljeća, a izravno su ga potaknuli pape Leon (Lav) XIII. (poznat po socijalnoj enciklici *Rerum novarum* iz 1891.) i Pio X.

U Hrvatskoj mu je pokretač bio krčki biskup Anton Mahnić (1896.–1920.) koji je prije dolaska na Krk, zajedno sa svećenikom dr. Janezom Evangelistom Krekom, bio nositelj katoličkog pokreta u Sloveniji. U Zagrebu je 1906. osnovan akademski klub *Domagoj* koji je postao središte đačkog i studentskog pokreta, a poslije i hrvatskoga katoličkog pokreta. Ubrzo je nastao lanac đačkih društava u srednjim školama, sjemeništima i bogoslovijama, od kojih mnoga izdaju vlastita glasila (do 1914. ima ih oko 20), a 1910. u Zagrebu je osnovan hrvatski katolički đački savez. Odrasli članovi pokreta osnovali su 1912. Katolički seniorat sa zadaćom da se skrbi o usmjerenju i razvoju pokreta. Iste godine osnovan je Hrvatski katolički narodni savez za vodstvo i nadzor svih društava i djelatnost pokreta. U okviru pokreta, 1918. je nastala Hrvatska pučka stranka koja se zauzima za federalno uređenje zemlje i kršćanska načela u javnom životu.

U pokušaju sjedinjenja hrvatskih i slovenskih đačkih društava, nastala je 1920. Jugoslavenska katolička liga te prvi Orlovi po uzoru na one iz Češke i Slovačke. Ta su gimnastička društva u svečanim nošnjama nastupala na sletovima, a njegovala su kršćanski odgoj, kulturne i socijalne djelatnosti. Godine 1923. osnovan je Hrvatski orlovski savez, a orlovska društva ubrzo su postala najmasovnija u Hrvatskoj. Neko su vrijeme ovlasti nad đačkim društvima bile podijeljene između Lige i Hrvatskoga orlovske saveza, dok 1925. nije ukinuta Liga. Predsjednik Hrvatskoga orlovske saveza Ivo Protulipac i posebno tajnik i suosnivač Ivan Merz dali su savezu duhovni i crkveni karakter u duhu Katoličke akcije. Međutim, već prije 1920-ih u HKP su bile nazočne dvije struje. Jedna “nacionalna”, s Domagojem, franjevcima te akademskim i bogoslovnim udrugama, koja se željela pomiriti s liberalnim i sličnim skupinama težeći k nacionalnom jedinstvu pod geslom Bog-hrvatski narod-socijalna pravda. Druga “integralistička” s isusovcima, sarajevskim bogoslovnim zborom, listovima *Dan*, *Vrhbosna*, *Hrvatski dnevnik* i drugima, inzistirala je na katoličkim načelima i religioznom karakteru katoličkih udruga, s geslom Žrtva-euharistija-apostolat. Zbog prijašnjih razlika i naglog rasta orlovske društva, 1925. je došlo do rascjepa između domagojstva i orlovstva.

Kada su Šestosiječanjskom diktaturom 1929. ukinute sve političke stranke i slobodne udruge, osim Jugoslavenskog sokola, domagojsko đaštvo spojilo se s Bratovštinom sv. Ćirila i Metoda, a orlovsko je, kao dio Apostolata molitve, postalo Križarsko bratstvo. Otada je pokret, na čelu s najraširenijim Križarima, djelovao uglavnom u duhu Katoličke akcije. Već od 1925. zagrebački nadbiskup Antun Bauer i drugi biskupi pokušali su sjediniti organizacije pokreta pod vodstvom crkvene hijerarhije, ali nisu

Grupa đaka Sušačke gimnazije s katehetom vlč. Martinom Bubnjem ispred crkve Sv. Križa sušačke župe Svetih Ćirila i Metoda, 1938. Usmeno priopćenje gosp. Ivica Šuflaja. (Izvor: M. Peč, Sedamdesetogodišnjica sušačkog "Domagoja". Zvona 2001; 39(2/335):18-9.)

Group portrait of Sušak grammar school students with their catechist reverend Martin Bubanj in front of the Church of the Holy Cross, Parish of Sts Cyril and Methodius, taken in 1938, according to the oral communication by Mr Ivica Šuflaj. (Source: Peč M. Sedamdesetogodišnjica sušačkog "Domagoja" (Seventieth Anniversary of Sušak's "Domagoj" Association). Zvona 2001; 39(2/335):18-9.)

uspjeli. Poslije će Drugi svjetski rat i događaji vezani uz njega prekinuti svaku daljnju akciju koja bi vodila jedinstvenom HKP-u. pa su sve do dolaska komunističke vlasti usporedno egzistirale tri skupine: Katolička akcija, domagojstvo i križarstvo.

Ipak, kako tvrdi Šanjek, HKP je nesumnjivo ispunio jednu prazninu, i bio je potreban ondašnjem vremenu u nacionalnom, intelektualnom i vjerskom životu Hrvata. HKP je hrvatskoj mladeži iz svih slojeva društva otvorio nove poglede na život i zajedništvo, omogućivši joj da aktivno uđe u javni život i preuzme dio odgovornosti za budućnost svoga naroda – što je jedan od najpozitivnijih učinaka Hrvatskoga katoličkog pokreta u prvoj polovici našeg stoljeća [1-3].

HRVATSKO KATOLIČKO AKADEMSKO DRUŠTVO DOMAGOJ

Dana 10. studenoga 1906. u Zagrebu se osniva Hrvatsko katoličko akademsko društvo *Domagoj* (u daljnjem tekstu HKAD). Ime dobiva po

hrvatskome knezu Domagoju, odlučnom i nepokolebljivom borcu i branitelju svoje vjere i svoje domovine, što su i "domagojci" željeli ostvariti. Ime Domagoj društvu je dao svećenik dr. Fran Binički. U to je vrijeme hrvatska inteligencija već bila prilično otuđena od svoga naroda. Tuđa i s kršćanstvom nespojiva filozofska strujanja liberalizma, ali i djelovanje masonerije, vršili su ne malen negativan utjecaj u hrvatskoj javnosti i društvu. Za geslo svoga društva mladi "domagojci" izabiru tri riječi: BOG, NAROD I SOCIJALNA PRAVDA. Posebna je briga bila posvećena oživotvorenju socijalne pravde, što je inače predstavljalo jedno od osnovnih načela Hrvatskoga katoličkog pokreta. Zato *Domagoj* nije razvijao svoje djelovanje samo na vjerskom, već i na socijalnom i ekonomskom polju.

Prvi predsjednik društva bio je Ferdo Pavelić. Ostali članovi utemeljitelji bili su Šime Bašić, Stjepan Markulin, Mato Radovanić i Radoslav Jagić. Oni su odmah počeli s djelovanjem. Gdje je god postojala srednja škola ili akademski klub, *Domagoj* je započinjao s organiziranjem katoličkog đашtva. Domagojci bi dolazili u doticaj s đacima, katehetama i župnicima s nakanom da ih potaknu na osnivanje katoličkih društva. Kao i u slučaju trsatskog sastanka, planirani sastanak hrvatskog đашtva za 1905. godinu u Zagrebu nije se održao jer ga nije imao tko organizirati. Zato je na sjednici bečke Hrvatske 18. veljače 1906. bilo odlučeno da se sastanak održi na Trsatu u njihovoj vlastitoj organizaciji. Zbor hrvatske katoličke mladeži uistinu se i održao od 21. do 23. kolovoza te godine na Trsatu. Iako je na skup došlo, zajedno sa Slovencima, pedesetak osoba, organizatori su ga smatrali početkom organiziranog rada među katoličkom mladeži, tj. početkom Hrvatskoga katoličkog pokreta. Dobar dio prisutnih bili su studenti bogoslovlja iz Zagreba i Slovenije.[3] Cjelokupno novinstvo hrvatsko-srpske koalicije, koja je upravo bila osnovana, napalo je novo društvo kao "klerikalističku" tvorevinu.

Domagoj je odgojio velik broj znanstvenika, književnika od kojih su mnogi zbog javnog ispovijedanja vjere žrtvovali visoke položaje i sveučilišne katedre. Navesti je samo neka važnija imena: dr. Rudolf Eckert, dr. Petar Rogulja, Stjepan Markulin, Petar Grgec-pisac, književni kritičar Ljubomir Maraković, publicist i skladatelj Josip Andrić, pravnik i publicist Velimir Deželić ml., sociolog Juraj Ščetinec, odvjetnik Mario Matulić. Sjedište društva i sastajalište "domagojaca" bile su u Zagrebu prostorije Djetićkog doma na Pejačevićevu trgu br. 15 (danas Britanski trg). [4]. Prema nekim sjećanjima, sušački "domagojci" sastajali su se u kući Grgurić na Pećinama [5].

RIJEKA I SUŠAK U VRIJEME HUDOLINOVA GIMNAZIJSKOG ŠKOLOVANJA

Vladimir Hudolin maturirao je na sušačkoj gimnaziji 1940. kao jedan od najboljih učenika. U Gimnaziji je bio član udruge Domagoj u kojoj se okupljala katolička mladež.[6]. Prema sjećanju njegova vrloga gimnazijskog prijatelja Radoslava Škalamere (koji mu je jedno vrijeme bio i “cimer” u Zagrebu, Hudolin je tijekom školovanja u Sušaku stanovao s majkom i sestrom Ljubicom na Trsatu. U tadašnjoj Zajčevoj ulici živjela mu je teta Ivana Hudolin, primalja. Svako jutro prije nego što bi došao u gimnaziju, pošao bi na ranu misu kod trsatskih fratara, u crkvu Majke Božje – kao ministrant [7].

Početakom XX. stoljeća u Krku kao krčki biskup stoluje Anton Mahnić koji se je pokretanjem časopisa *Hrvatska straža* i organiziranjem hrvatske studentske mladeži na principima katoličkog svjetonazora pokušao suprotstaviti liberalnim idejama, napose upozoravajući na odmake hrvatskoga kulturnog prostora od “katoličkih principa”. Isto tako, u to vrijeme, u obližnjoj Rijeci je iznimno aktivna kapucinska zajednica na čelu s njezinim provincijalom o. Bernardinom Škrivanićem koji poslije i pokretanjem *Kuće dobre štampe* omogućava da objavljuju jedan Petar Rogulja, Milan Pavelić ili Rudolf Eckert, tj. tadašnja hrvatska intelektualna i duhova elita. Treba istaknuti da je 1914. u Rijeci utemeljena i prva podružnica Katoličke protualkoholne družbe *Sveta vojska*, pri čemu je važnu ulogu imala i navedena nakladnička kuća *Kuća dobre štampe* koja je izdavala vjerski časopis *Naša Gospa Lurdska* s protualkoholnim podlistkom *Sveti rat*. Glavno vodstvo hrvatske Svete Vojske u Rijeci nastojalo je proširiti svoje djelovanje na cijelu Hrvatsku – podružnice Svete Vojske osnovane su u svim biskupijama. Sveta Vojska djelovala je, među ostalim, i tako što je tiskala poučne knjižice o alkoholu i alkoholizmu. Veoma poučno o štetnosti alkohola pisao je (što pod punim imenom što pod pseudonimima) utemeljitelj Svete Vojske u Rijeci riječki kapucin fra Augustin (Dragan) Dujmušić koji je već 1916. umro u 32. godini od tuberkuloze [8]. Naglasiti je da je i prije ove *Svetoratomske* protualkoholne tiskovne kampanje, u Rijeci 1912. izašla i knjiga pod naslovom *O alkoholizmu*, koju je napisao poznati riječko-sušački liječnik za siromahe dr. Ivan Kiseljak [9].

Još 1906. u Zagrebu je osnovan Hrvatski katolički akademski klub *Domagoj* koji postaje središtem hrvatskoga đlačkog i studentskog pokreta, a preko njega i svega kasnijeg katoličkog pokreta u Hrvatskoj. Akademski

klub *Domagoj* organizira srednjoškolsko katoličko društvo u gradovima i većim mjestima gdje postoji neka škola [1].

Prema sjećanjima Maksa Peča, objavljenim 2001. u listu *Zvona* [10], proizlazi da je još 1929. kateheta prof. Martin Bubanj osnovao katoličko đačko društvo pod imenom *Marijina Kongregacija*, sa sjedištem u samostanu časnih sestara Sv. Križa na Bulevaru u Sušaku. Društvo su uglavnom činili đaci petog razreda gimnazije, a poslije su se priključili i niži školarci. Na sastancima se raspravljalo o pitanjima koja su zanimala srednjoškolce. Suradivalo se i s radničkim savezima. Pratila su se sva zbivanja koja su se u Hrvatskoj događala. Koristila se svaka prigoda da se iskaže hrvatski duh koji je u školi gušen. Maks Peč se dalje prisjeća da su, npr., morali prelaziti talijansku granicu da bi uredili grob dr. Ekerta na Kozali, čije su ostatke poslije ipak prenijeli na Trsat. Bili su ponosni što se davne 1906. godine na Trsatu održao prvi đачki kongres.

Učenci i profesori VII. ili VIII. razreda sušačke gimnazije, 1939. ili 1940. Vladimir Hudolin prvi slijeva u drugom redu. (Iz ostavštine jednog od nazočnih učenika Radoslava Škalamera. Ljubaznošću njegove kćeri prof. Radojke Škalamera).

Students and professors of the 7th and 8th grade of the Sušak grammar school; the photo was taken in 1939 or 1940. Vladimir Hudolin is the first to the left in the second row. (Heritage of Radoslav Škalamera, one of the students on the photo. By courtesy of his daughter professor Radojka Škalamera).

Cijelu su se godinu spremali na prazničke tečajeve koje je organiziralo *Hrvatsko katoličko narodno društvo*. Godine 1931. prerasli su u društvo *Domagoj*. Sudjelovali su na tečajevima na Bolu/o. Brač, Plitvičkim jezerima i na Badiji/otočić sa samostanom kraj Korčule.

Predavali su im istaknuti profesori: oci Jordan i Bonifacije Perović, novinar Ivo Bogdan, dr. Kamilo Dočkal i dr.

Maks Peč prisjeća se i nezaboravnih večernjih pjevanja u polumračnoj crkvi na Bolu, gledajući Tintoretovu Madonu na glavnom oltaru te očinske skrbi priora Rabadana o njima [10].

STUDIJ MEDICINE I PROFESIONALNO DJELOVANJE

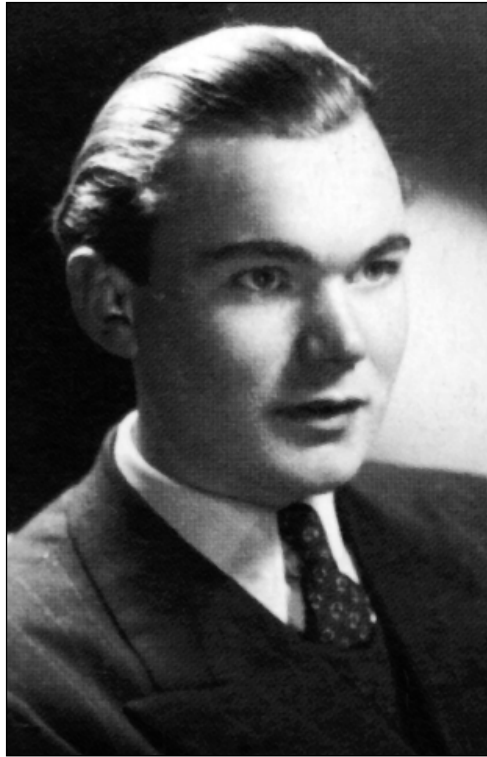
Nakon mature, 1940. Vladimir Hudolin je upisao studij medicine na Medicinskom fakultet Sveučilišta u Zagrebu gdje je diplomirao 1948., a 1951. završio i specijalizaciju iz psihijatrije i iste godine doktorirao. Na Medicinskom fakultetu u Zagrebu 1963. je habilitiran za docenta, a 1970. izabran za izvanrednog profesora. Od 1973. redoviti je profesor na Stomatološkom fakultetu u Zagrebu. Od 1953. do 1959. zamjenik je predstojnika Odjela za neurologiju i psihijatriju Klinike za neurologiju, psihijatriju, alkoholizam i druge ovisnosti sadašnje Kliničke bolnice sestara milosrdnica u Zagrebu, a od 1959. do 1970. predstojnik je istog odjela. U međuvremenu, 1962. stekao je i naslov primarijusa. Od 1970. do umirovljenja 1987. bio je predstojnik Klinike za neurologiju, psihijatriju i alkoholizam i druge ovisnosti sadašnje Kliničke bolnice sestara milosrdnica u Zagrebu [6].

PUBLICISTIČKI, STRUČNI I ZNANSTVENI RAD

Vladimir Hudolin objavio je samostalno ili u suautorstvu ukupno 651 rad. Od toga 135 u knjigama, udžbenicima i monografijama, 109 znanstvenih radova, 75 stručnih radova od posebne vrijednosti, 179 stručnih radova, 22 članka u Medicinskoj enciklopediji, 33 publicistička i zdravstvenodgojna tekst te 98 recenzija i prikaza knjiga [11].

Bio je pozvani predavač na mnogim sveučilištima, zavodima i zdravstvenim i socijalnim ustanovama i udruženjima u Europi, Sjevernoj i Južnoj Americi, Aziji i Africi.

Godine 1974. pokrenuo je prvi poslijediplomski studij iz socijalne psihijatrije, alkoholizma i drugih ovisnosti pri Sveučilištu u Zagrebu [6].

Vladimir Hudolin, 1942. (Slika s posvetom prijatelju Radoslavu Škalameri.)
(Ljubaznošću prof. Radojke Škalamera)

Vladimir Hudolin, 1942 (A portrait with a dedication to his friend Radoslav Škalamera. By courtesy of professor Radojka Škalamera).

Od međunarodnih aktivnosti i uspjeha vrijedno spomena je njegovo djelovanje u Italiji gdje je u Trstu 1979. osnovao prvi Klub liječenih alkoholičara, po čijem uzoru od tada do danas u Italiji djeluje više od 2.500 klubova. Iz Italije, klubovi liječenih alkoholičara proširili su se u Španjolsku, Rusiju, Albaniju, Dansku, Bugarsku, Švicarsku, Brazil, Ekvador, Novi Zeland, Slovačku itd.[12].

Na temelju ideja *Community Psychiatry* i drugih sličnih koncepata u svijetu, razvio je sasvim originalni vlastiti koncept programa zaštite i unapređenja duševnog zdravlja u nas i uspio postići da se takvi programi razvijaju na raznim razinama, od općinske do državne [12].

Umro je u Zagrebu 28. prosinca 1996. gdje je i pokopan na groblju Mirogoj [6].

UMJESTO DALJNJE RASPRAVE I ZAKLJUČKA

Predmnijevati je da su osim osvjedočene domagojevske aktivnosti, poglavito one naslonjene na njezinu socijalnu komponentu produbljenu predavanjima teologa-sociologa poput Bonifacija Perovića, unutar Hrvatskoga katoličkog pokreta između dvaju svjetska ratova na ljudsko, a poslije i stručno, pak i znanstveno formiranje Vladimira Hudolina mogla utjecati i iznimna senzibilizacija za alkoholnu problematiku Frana Gudruma koji je o alkoholizmu pisao početkom XX. stoljeća, Mirka Čunka kojem već 1908. Zbor duhovne mladeži zagrebačke objavljuje knjigu pod naslovom *Najveći neprijatelj čovječanstva alkohol!* ili Maksimilijana Benkovića koji je još 1911. pisao o antialkoholnom pokretu u Hrvatskoj, odnosno mladog Štampara, ali i Josipa Šilovića koji kaznenopravno i kaznenoproceno elaborira alkoholizam te senjskog biskupa Josipa Marušića koji radi na tome da se u njemu podređenim mu župama osnivaju ogranci Svete Vojske, što je podržano od njegova agilnog tajnika Dragutina Kniewalda ili pak u orlovskim, ali i u križarskim redovima aktivnog Avelina Čepulića ml., koji su katkad tješnje, katkad manje tijesno surađivali i s iznimnim katoličkim laikom, prof. Ivanom Merzom kojega je zbog njegova prepoznatljivog laiciteta papa Ivan Pavao II. 2003. proglasio blaženim [13-17].

Zanimljivo bi bilo saznati da Martin Bujanj nije možda Vladimira Hudolina poznavao i prije gimnazije jer je svojedobno bio kapelan i vjeroučitelj i u njegovu rodnom Ogulinu. A nadasve bi bilo zanimljivo raspraviti kako to da su npr. biskup Josip Marušić, profesor prava Josip Šilović bili rodom iz Praputnjaka ponad Bakarskog zaljeva, gdje se proizvodila izvorna bakarska vodica, a doktor medicine Avelino Čepulić iz samog Bakra, a ne pomisliti da je to svojedobno bio izrazito vinorodni kraj.

Bez obzira na to koliko se mi danas sporili oko određenih akcija ili govorili o kontroverzama određenih redova unutar Hrvatskoga katoličkog pokreta između dvaju svjetskih ratova, neprijeporno je da je taj pokret ipak mogao ako ne iznjedriti, a onda uvelike utjecati na stvaranje svjetske veličine poput Vladimira Hudolina.

LITERATURA

1. Šanjek F. Kršćanstvo na hrvatskom prostoru. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1991.
2. Grijak Z. Katolički pokret. U: Kovačec A.,ur. Hrvatska enciklopedija, sv. 5. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2003., str. 573.

3. Krišto J. Hrvatski katolički pokret 1903.-1945. Zagreb: Glas Koncila i Hrvatski institut za povijest, 2004.
4. Božidar Nagy, Božidar Bog, narod i socijalna pravda: Katoličko đачko društvo Domagoj. Fokus prosinac 2009:59.
5. Usmeno priopćenje riječkog katoličkog intelektualca Ivica Šuflaja profesoru Ratku Duševiću, sadašnjem profesoru povijesti i latinskog jezika u Prvoj hrvatskoj sušačkoj gimnaziji i prof. dr. Eduardu Pavloviću, autoru ovog rada
6. Hudolin V. Životopis Vladimira Hudolina. U: Wöfl D. ur. Zbornik radova. Stručni skup "Vladimir Hudolin i njegovo djelo", Rijeka, 21 travnja 1999. Rijeka: Prva sušačka hrvatska gimnazija, 2007., str.10-14.
7. Škalamera R. Đački dani Vlade Hudolina: sjećanja Radoslava Škalamere. U: Wöfl D. ur. Zbornik radova. Stručni skup «Vladimir Hudolin i njegovo djelo», Rijeka, 21 travnja 1999. Rijeka: Prva sušačka hrvatska gimnazija, 2007., str.69-75.
8. Pavlović E., Vučić M. Augstin (Dragan) Dujmušić: riječki kapucin, alkoholog i muzikoterapeut. U: Deković D. gl.ur. Bernardin Nikola Škrivanić i njegovo vrijeme: zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa o Bernardinu Škrivaniću, održanog u Rijeci 7.-9. lipnja 1996. Rijeka: Matica Hrvatska, Ogranak Rijeka, 1997., str. 225-32.
9. Pavlović E. Ivan Kiseljак-riječko-sušački liječnik, jedan od pokretača i predsjednika pokreta hrvatskih apstinenata. Acta Fac Med Flum 2000;25:67-9.
10. Peč M. Sedamdesetgodišnjica sušačkog "Domagoja". Zvona 2001; 39(2/335): 18-9.
11. Wöfl D. Bibliografija objavljenih radova Vladimira Hudolina. U: Wöfl D. ur. Zbornik radova. Stručni skup "Vladimir Hudolin i njegovo djelo", Rijeka, 21 travnja 1999. Rijeka: Prva sušačka hrvatska gimnazija, 2007., str.76-126.
12. Lazić N. Vladimir Hudolin i socijalna psihijatrija. U: Wöfl D. ur. Zbornik radova. Stručni skup "Vladimir Hudolin i njegovo djelo", Rijeka, 21 travnja 1999. Rijeka: Prva sušačka hrvatska gimnazija, 2007., str.21-8.
13. Čunko M. Najveći neprijatelj čovječanstva alkohol!. Zagreb: Zbor duhovne mladeži zagrebačke, 1908.
14. Veraja F. Hrvatski katolički pokret "potpuno zakazao i neuspio"? CUS - Crkva u svijetu 2005;40(3):325-55.
15. Šilović J. Uzroci zločina. Zagreb: Matica hrvatska, 1913.
16. Žugaj A. L. i sur. HPD "Graničar". Nova Gradiška: Grad Nova Gradiška i HPD Graničar, 1996.
17. Vekić M. M. Blaženi Ivan Merz: svjedok-zaštitnik-suputnik. Zagreb: Vlast. nakl.-ZiB Mladost/Biblioteka Uzori; knj.2, 2004.

SAŽETAK

Vladimir Hudolin (Ogulin, 1922. – Zagreb, 1996.) tijekom gimnazijskog školovanja u Sušaku, osim što je bio je jedan od najboljih učenika, posebno se istaknuo u udruzi Domagoj u kojoj se okupljala katolička mladež. Nakon položene mature, 1940. preselio se u Zagreb gdje je upisao studij medicine. Godine 1948. je diplomirao, a 1951. položio specijalistički ispit iz psihijatrije.

Opredijelivši se profesionalno za socijalnu psihijatriju, a posebno za alkoholologiju, na temelju ideja Community Psychiatry i drugih sličnih koncepata u svijetu, razvio je originalni vlastiti koncept programa zaštite i unapređenja duševnog zdravlja u nas i uspio postići da se takvi programi razvijaju na raznim razinama od općinske do državne. Njegova koncepcija je uz to prihvaćena u brojnim državama diljem svijeta, a o iskustvima i uspjesima svjedoči oko 650 objavljenih radova.

U ovom prikazu osvijetljeno je srednjoškolsko razdoblje Vladimira Hudolina provedeno u Sušaku. Iz prikaza proizlazi da je na njegovo humanističko i stručno-znanstveno formiranje utjecalo nekoliko presudnih okolnosti i osoba. To su u prvom redu domagojevske aktivnosti, poglavito one naslonjene na njezinu socijalnu komponentu, te utjecaj teologa-sociologa Bonifacija Perovića unutar Hrvatskoga katoličkog pokreta. Glede senzibilizacije za alkoholnu problematiku presudno su na nj utjecali rani hrvatski protualkoholni pregaoci: fra Gudrum, Mirko Čunko, Maksimilijan Benković, Andrija Štampar, Josip Šilović i senjski biskup Josip Marušić.

Uvažavajući određene kontroverzne i aktivnosti određenih redova unutar Hrvatskoga katoličkog pokreta između dvaju svjetskih ratova, neprijeporno je da je taj pokret u ovom slučaju mogao ako ne iznjedruti, a onda uvelike utjecati na stvaranje jedne iznimne osobe u svjetskoj alkoholologiji kao što je bio Vladimir Hudolin.

Ključne riječi: povijest medicine, XX. stoljeće, alkoholologija, Vladimir Hudolin, Hrvatski katolički pokret, Hrvatska